

GIÓ LẠNH ĐẦU MÙA

Truyện *Gió lạnh đầu mùa* kể về cuộc sống của những đứa trẻ nơi phố chợ nghèo trong một ngày đầu đông. Sơn và chị gái tên là Lan được mẹ lấy quần áo rét cho mặc. Nhân thể, mẹ cho Sơn và Lan xem chiếc áo bông cũ của em Duyên, đứa em gái của Lan và Sơn đã mất từ lúc bốn tuổi. Điều này làm Sơn nhớ đến người em xấu số. Lan và Sơn mặc xong áo ấm thì được mẹ cho phép đi chơi với bạn trong phố chợ. Đoạn trích dưới đây thuộc phần cuối truyện.

Chuẩn bị đọc

1. Dựa vào nhan đề, em đoán xem văn bản này viết về điều gì?
2. Em đã bao giờ làm một việc tốt nhưng bị người khác hiểu nhầm và chê trách hay chưa?

Trải nghiệm cùng văn bản

Son đã mặc xong áo ấm áp: cả cái áo dạ¹ chỉ đồ lẫn áo vệ sinh², ngoài lại mặc phủ cái áo vải thẫm³ dài. Son đứng trên giường trước mặt mẹ, đã quay đi quay lại ba bốn lần để mẹ Son ngắm áo. Sau cùng, mẹ Son vuốt các tà áo cho phẳng phiu, rồi đẩy Son ra, bảo:

– Thôi, con đi chơi.

Son xúng xính⁴ rủ chị ra chợ chơi. Nhà Son ở quay lưng vào chợ, cạnh một dãy nhà lá của những người nghèo khổ mà Son quen biết cả vì họ vẫn vào vay mượn ở nhà Son. Son biết lũ trẻ con các gia đình ấy chắc bây giờ đang⁵ đợi mình ở cuối chợ để đánh khăn, đánh đáo⁶.

Không phải ngày phiên, nên chợ vắng không. Mấy cái quán chợ vơ lộng gió, rác bần rải rác lẫn với lá rụng của cây đề. Gió thổi mạnh làm Son thấy lạnh và cay mắt. Nhưng chân trời trong hơn mọi hôm, những làng ở xa, Son thấy rõ như ở gần. Mặt đất rắn lại và nứt nẻ những đường nho nhỏ, kêu vang lên lạnh tanh dưới nhịp giước của hai chị em.

Đến cuối chợ đã thấy lũ trẻ đang quây quần chơi nghịch. Chúng nó thấy chị em Son đến đều lộ vẻ vui mừng, nhưng chúng vẫn đứng xa, không dám vồ vập. Chúng như biết cái phận nghèo hèn của chúng vậy, tuy Son và chị vẫn thân mật chơi đùa với lũ trẻ, chứ không kiêu ki và khinh khinh như các em họ của Son.

Thằng Cúc, thằng Xuân, con Tý, con Túc sán gần giường đôi mắt ngắm bộ quần áo mới của Son. Son nhận thấy chúng ăn mặc không khác ngày thường, vẫn những bộ quần áo nâu bạc đã rách vá nhiều chỗ. Nhưng hôm nay, môi chúng nó tím lại, và qua những chỗ áo rách, da thịt thâm đi. Mỗi con gió đến, chúng lại run lên, hàm răng đập vào nhau. ❶

Liên hệ

- ❶ Hình ảnh của Cúc, Xuân, Tý, Túc gợi cho em suy nghĩ gì về cuộc sống của những đứa trẻ nghèo?

¹ Dạ: hàng dệt bằng lông cừu, dày, có thể pha thêm loại sợi khác.

² Áo vệ sinh: áo mặc trong, có tác dụng thấm hút mồ hôi.

³ Áo vải thẫm: áo có màu nâu đen.

⁴ Xúng xính: từ gợi tả dáng điệu của người tỏ ra hài lòng trong bộ quần áo đẹp.

⁵ Đang: đang.

⁶ Đánh khăn, đánh đáo: các trò chơi dân gian của trẻ em.

Thằng Xuân đến mó¹ vào chiếc áo của Sơn, nó chưa thấy cái áo như thế bao giờ. Sơn lật vạt áo thâm, chia áo vệ sinh và áo dạ cho cả bọn xem. Một đứa tắc lưỡi², nói:

– Cái áo này mặc thì nóng lắm. Chắc mua phải đến một đồng bạc chứ không ít, chúng mày nhỉ.

Đứa khác nói:

– Ngày trước thầy³ tao cũng có một cái áo như thế, về sau bán cho ông lí⁴ mất.

Con Túc ngây ngô giương đôi mắt lên hỏi Sơn:

– Cái này cậu mua tận Hà Nội phải không?

Sơn ưỡn ngực đáp:

– Ở Hà Nội, chứ ở đây làm gì có. Mẹ tôi còn hẹn mua cho tôi một cái áo len nhiều tiền hơn nữa kia.

Chị Lan bỗng giơ tay vẫy một con bé, từ nãy vẫn đứng dựa vào cột quán, gọi:

– Sao không lại đây, Hiền? Lại đây chơi với tôi.

Hiên là đứa con gái bên hàng xóm, bạn với Lan và Duyên. Sơn thấy chị gọi nó không lại, bước đến gần, trông thấy con bé co ro đứng bên cột quán, chỉ mặc có manh áo rách tả tơi, hở cả lưng và tay. Chị Lan cũng đến hỏi:

– Sao áo của mày rách thế Hiền? Áo lạnh đâu không mặc? Con bé bịu xịu⁵ nói:

– Hết áo rồi, chỉ còn cái này.

– Sao không bảo u⁶ may cho?

Sơn bây giờ mới chợt nhớ ra là mẹ cái Hiền rất nghèo, chỉ có nghề đi mò cua bắt ốc thì còn lấy đâu ra tiền mà sắm áo cho con nữa. Sơn thấy động lòng thương, cũng như ban sáng Sơn đã nhớ thương đến em Duyên ngày trước vẫn chơi cùng với Hiền, đùa nghịch ở vườn nhà. Một ý nghĩ tốt bỗng thoáng qua trong trí, Sơn lại gần chị thì thầm:

– Hay là chúng ta đem cho nó cái áo bông cũ, chị à.

– Ủ, phải đấy. Để chị về lấy.

Với lòng ngây thơ của tuổi trẻ, chị Lan hăm hở chạy về nhà lấy áo. Sơn đứng lặng yên đợi, trong lòng tự nhiên thấy ấm áp, vui vui. **2**

Suy luận

2

Việc Sơn và chị quyết định cho Hiền cái áo thể hiện tính cách gì của hai chị em?

¹ Mó: chạm nhẹ vào.

² Tắc lưỡi: tặc lưỡi.

³ Thầy: cách gọi bố ở một số vùng.

⁴ Lí (tức lí trưởng): người đứng đầu một làng thời kì trước Cách mạng tháng Tám 1945.

⁵ Bịu xịu: từ gọi tả vẻ mặt trông như sệ xuống, nặng ra lúc hờn dỗi hay lúc có điều gì đó thất vọng, buồn bã, không vừa lòng.

⁶ U: cách gọi mẹ ở một số vùng.

Nhưng cái vui của Sơn không được bao lâu. Bữa cơm về tới nhà, Sơn không thấy mẹ đâu cả, hỏi vú già¹:

– Mẹ² tôi đi đâu hở vú?

– Chị Lan và cậu cứ ăn cơm trước đi. Mẹ còn đi ăn cỗ đến trưa mới về.

Rồi vú già nhìn rõ vào mặt Sơn hỏi:

– Có phải cậu đem cho con Hiên cái áo bông³ cũ phải không?

Sơn ngạc nhiên đáp:

– Phải. Nhưng sao vú biết?

– Con Sinh nó nói với tôi đấy (Sinh là đứa em họ của Sơn, vẫn hay nói hỡn với vú già, nên vú ấy ghét). Nó lại còn bảo hỡ mẹ về nó sẽ sang mách với mẹ cho cậu phải đôn.

Sơn lo quá, sắp ăn, bỏ đũa đứng dậy, van:

– Thế bây giờ làm thế nào, hở vú? Mẹ tôi biết thì chết.

– Ai bảo cậu đại dột đem cho áo nó? Bây giờ cậu sang bảo cái Hiên trả lại thì không việc gì.

Sơn vội vàng ra chợ tìm Hiên nhưng không thấy con bé ở đó, đến nhà cũng không thấy ai, mẹ nó cũng không có nhà. Hai chị em lo sợ, đi ra cánh đồng tìm cũng không gặp. Gần đến buổi chiều, Sơn và chị chưa đòi được áo. Lan trách em:

– Sao em lại nghĩ đem cho nó cái áo ấy, có phải bây giờ mẹ mắng chết không.

– Ai bảo chị về lấy? Nếu chị không về lấy thì em biết đâu.

Chị Lan đầu dụ⁴:

– Thôi, bây giờ phải về nhà vậy chứ biết làm thế nào.

– Nhưng mà em sợ lắm.

Chị Lan thở dài, nắm chặt lấy tay em, an ủi:

– Đàng nào cũng phải về cơ mà. May ra có lẽ mẹ không mắng đâu.

Hai chị em lo lắng dắt nhau lên về nhà. Đến cửa, Sơn nghe thấy tiếng mẹ nói ở trong với tiếng một người đàn bà khác nữa, nghe quen quen. Lan dắt tay Sơn khấp nép bước vào, hai chị em ngạc nhiên, đứng sững ra khi thấy mẹ con Hiên đang ngồi ở cái ghế con trên đất trước mặt mẹ, tay cầm cái áo bông cũ. **3**

Thấy hai con về, mẹ Sơn ngừng lên nhìn rồi nghiêm nghị bảo:

Dự đoán

- 3** Theo em, trong đoạn tiếp theo, chị em Sơn sẽ gặp chuyện gì?

¹ *Vú già*: người đàn bà già đi ở, trong xã hội trước đây.

² *Mẹ*: cách gọi mẹ ở một số vùng.

³ *Áo bông*: áo độn bông, mặc để giữ ấm trong mùa lạnh.

⁴ *Đầu dụ*: tỏ thái độ ôn hoà hơn sau khi có thái độ chống đối gay gắt.

– Kia, hai cô cậu đã về kia. Thế áo bông của tôi đâu mà tự tiện đem cho đây?

Sơn sợ hãi, cúi đầu lặng im, nép vào sau lưng chị. Bác Hiên vừa cười vừa nói:

– Tôi về thấy cháu nó mặc cái áo bông tôi hỏi ngay. Nó bảo của cậu Sơn cho nó. Tôi biết cậu ở đây đùa, nên tôi phải vội vàng đem lại đây trả mẹ. Thôi, bây giờ, xin phép mẹ tôi về.

Mẹ Sơn hỏi:

– Con Hiên nó không có cái áo à?

– Bẩm nhà cháu độ này khổ lắm, chẳng để dành được đồng nào may áo cho con cả. Thành thử vẫn cái áo từ năm ngoái nó mặc mãi.

Mẹ Sơn với cái âu¹ đồng, lấy tiền đưa cho bác Hiên:

– Đây, tôi cho mượn năm hào cầm về mà may áo cho con.

Khi bác Hiên bước ra khỏi cửa, mẹ Sơn vẫy hai con lại gần, rồi âu yếm ôm vào lòng mà bảo:

– Hai con tôi quý quá, dám tự do lấy áo đem cho người ta không sợ mẹ mắng ư?

(Thạch Lam, *Gió lạnh đầu mùa*, in trong *Văn chương Tự lực văn đoàn*, tập ba, NXB Giáo dục, Hà Nội, 2001)

Suy ngẫm và phản hồi

1. Chỉ ra một số từ ngữ thể hiện những ý nghĩ, cảm xúc của nhân vật Sơn trong đoạn văn dưới đây:

Sơn bây giờ mới chợt nhớ ra là mẹ cái Hiên rất nghèo, chỉ có nghề đi mò cua bắt ốc thì còn lấy đâu ra tiền mà sắm áo cho con nữa. Sơn thấy động lòng thương, cũng như ban sáng Sơn đã nhớ thương đến em Duyên ngày trước vẫn chơi cùng với Hiên, đùa nghịch ở vườn nhà. Một ý nghĩ tốt bỗng thoáng qua trong trí, (...).

2. Các sự việc chính trong *Gió lạnh đầu mùa* có thể tóm tắt thành chuỗi như sau:

- Những cơn gió lạnh đầu mùa thổi đến phố chợ.*
- Chị em Lan, Sơn xinh xinh trong những chiếc áo ấm đắt tiền; những đứa trẻ nghèo hàng xóm vẫn mặc những chiếc áo mong manh thường ngày; riêng Hiên vẫn mặc chiếc áo rách tơi tả, đang co ro vì lạnh.*
- Ái ngại về hoàn cảnh của Hiên, Sơn và Lan quyết định về nhà lấy áo bông của Duyên (đứa em xấu số), giấu mẹ, mang sang cho Hiên.*
- Chuyện đến tai người nhà, Sơn và Lan sợ bị mẹ mắng, đi đòi lại áo không được, không dám về nhà.*

¹ Âu: đồ dùng để đựng trâu cau, kim chỉ,... thường có nắp.

đ. Mẹ Hiền mang áo bông sang nhà trả lại, may mắn được mẹ Sơn và Lan cho vay tiền mua áo ấm cho Hiền.

Em hãy cho biết:

- Các sự việc trên liên quan với nhau thế nào?
  - Nếu không có sự việc (c) thì có xảy ra sự việc (d) hay không?
3. Hành động cho áo góp phần thể hiện tính cách gì của Sơn và Lan? Hành động ấy có ý nghĩa gì với Hiền?
  4. Vì sao người mẹ không trách mắng Sơn và Lan? Hành động của hai đứa trẻ đã tác động thế nào đến cách ứng xử của hai người mẹ ở cuối truyện?
  5. Theo em, việc Lan và Sơn giấu mẹ lấy chiếc áo bông của em Duyên đem cho Hiền là đáng khen hay đáng trách? Vì sao?
  6. Văn bản này viết về đề tài gì?
  7. Nêu chủ đề của truyện.

Nhà văn Thạch Lam (1910 – 1942), tên thật là Nguyễn Tường Vinh, sau đổi là Nguyễn Tường Lân, bút danh chính là Thạch Lam. Ông sinh tại Hà Nội, quê ở Cẩm Giàng, Hải Dương.

Thạch Lam có nhiều truyện ngắn đặc sắc in trong các tập truyện như: *Gió đầu mùa* (1937), *Nắng trong vườn* (1938), *Ngày mới* (1939), *Sợi tóc* (1942),... Truyện của Thạch Lam nhẹ nhàng, giàu tình thương con người, đặc biệt là tình thương đối với trẻ thơ.